

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز یکشنبه ۲۴ اردی بهشت ماه ۱۳۲۳ *

فهرست مطالب:

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - تعیین موقع جواب استیضاح آقای مهندس فریور
- ۳ - جواب آقای وزیر جنگ به سئوالات آقایان اسعد و فرمند و ساسان و قبادیان و تقدیم سه فقره لایحه
- ۴ - تصویب استوارنامه نمایندگی آقایان رضا حکمت و نمازی و معدل و امام جمعه از شیراز
- ۵ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس یکساعت و بیست دقیقه قبل از ظهر بریاست آقای آقا سید محمد صادق طباطبائی تشکیل گردید

صورت مجلس سه شنبه ۱۹ اردی بهشت ماه را آقای طوسی (منشی) قرائت نمودند

۱- تصویب صورت مجلس

رئیس - آقای نخست وزیر میبایستی امروز تعیین وقت شود برای استیضاح آقای فاطمی

فاطمی - بنده میخواستم عرض کنم مطابق نظامنامه باید روز استیضاح قبلاً معین شود البته آقای نخست وزیر بر حسب وظیفه که داشته اند آمدند و فرمودند که امروز حاضر برای استیضاح بنده پیشنهادی تقدیم مقام ریاست کردم و استدعا کردم که استیضاح بماند برای جلسه بعد (صحیح است)

رئیس - تصور میکنم دیگر محتاج برای گرفتن نیست

رئیس - آقای دولت آبادی

دولت آبادی - بنده را غایب بی اجازه نوشته بودند در صورتیکه بنده از مقام ریاست استعفا کرده بودم استدعا میکنم اصلاح نفرمایند

رئیس - اصلاح میشود در صورت مجلس مخالفی نیست ؟ (گفته شد خیر) صورت مجلس تصویب شد

۲- تعیین موقع برای جواب استیضاح آقای مهندس فریور

مهندس فریور - آقا وقت استیضاح را معین کنید

عین مذاکرات مشروح بیست و نهمین جلسه از چهاردهمین دوره قانون گذاری (مطابق قانون آذرماه ۱۳۰۵)

اداره تند نویسی و تحریر صورتات مجلس

رئیس مجلس شورای ملی

فهرست اسامی نمایندگان مجلس خوانده شده:

فائزین بی اجازه - آقایان: نهر انجلی - فرمند - شریعت زاده - ملک مینوی - جواد مسعودی - صفوی - نقابت - خلیل دشتی - آصف فدائکار - دولت آبادی - سیف پور - کفائی

ذیر آمده بی اجازه - آقایان: اکبر

آقایان موافقت میفرمایند برای روز سه شنبه (صحیح است) بنا بر این آقای اسعد ممکن است سؤال خودشان را بپرسند اسعد - در زمان وزارت جنک تیمسار سپهبد احمدی در ۱۳۲۱ بیست و دو میلیون تومان محاسبه وزارت جنک دو دواثر مرکزی رسیدگی نشده بود تیمسار سپهبد احمدی وزیر جنک دستور دادند کمیسیونی تشکیل و رسیدگی به آن محاسبه بشود پس از اینکه تیمسار سپهبد احمدی کتاره گیری کردند جناب آقای زند وزیر جنک شدند تمنا دارم توضیحی در باب اقدامات آن کمیسیون بیان فرمایند که معلوم شود این مبلغ چه شده است در آن موقع ریاست کارپردازی در عهده آقای سرهنک معارفی و ریاست کمیسیون مذکور بمعهده تیمسار سرلشکر شقاقی بود مذاکراتی که در اطراف ارتش میشود البته هر اداره خوب و بد دارد ما صاحب منصبان خوب هم داریم از آقای وزیر جنک تمنا داریم در این موقع آقای نخست وزیر و آقای وزیر جنک کارهای مهم ارتشی را بیک اشخاص صحیح العملی واگذار کنند که هم اسباب خوشوقتی آقایان نمایندگان و هم موجب رضایت ملت باشد (صحیح است)

۳. جواب آقای وزیر جنک به سئوالات آقایان اسعد و فرمند و ساسان و قبادیان با تقدیم سه فقره لایحه

وزیر جنک - نماینده محترم آقای اسعد سئوالی از وزارت جنک راجع بحساب بیست و دو میلیون کردند بنده هر چه تحقیقات کردم در وزارت جنک يك حساب معین و مشخص بیست و دو میلیونی وجود نداشت تصور میکنم که این جزء حساب پنجاه و يك میلیونی است که بعنوان پیش پرداخت به لشکرهايي که در خروج بعد از قضایای شهر نور تهن بکزی پیدا میکرد با آنها داده بودید برای تهیه خواربار و مصارف ضروری خود و علاوه به آنها دستور داده شده بود که چون خواربار کمیاب بود سعی کنند ما بحتاج خود را حتی برای شش ماه سال ۲۱ تهیه کنند در آخر سال حسابداری مرکز این وجوهی را که به آنها داده بودند از بودجه شان کسر میکنند صرف نظر از اینکه يك مقداری از آن پولها صرف بكمقداری

اوراق و اسناد مراجعه شده است با آنجا الا آن مشغول رسیدگی هستند بدیهی است اشخاصی که نتوانند حسابشان اخصیه کنند و معلوم شود که پولهای حیف و حیل شده است و قطعاً هم همینطور بوده است شدیداً مورد تعقیب و مجازات قرار می دهند و يك مقررات دیگری هم وضع شده است در نتیجه این تجربه که ملزم میکند تمام اشخاص ذی حساب را در ارتش که اگر ششماه پیشتر پول بدون رد کردن حساب نزد آنها بماند معاق میشوند. این جواب آقای اسعد بود حالا اگر آقایان دیگر هم سئوالی دارند بفرمایند.

رئیس - آقای اسعد.

اسعد - بنده قسمت بیست و دو میلیون را که عرض کردم راجع بمرکز است و اینکه آقای وزیر جنک بیان کردند پنجاه و يك میلیون خیلی خوشوقت شدم (بعضی از نمایندگان - آقا تأثیر دارد) بلکه تأثیر نیست برای اینکه هر قدر بیشتر خورده اند بایستی مسال ملت را پس بدهند غرض بنده بر این بود که این کمیسیونی که معین شد پیش از اینکه آمدند بوزیر جنک راپرت دادند و اختیاراتی گرفتند و اشخاصی را آوردند و تحت نظر گرفتند و بعد از آنکه تحت نظر گرفتند اقرار کردند بدزدی خودشان و اقرار کرده اند که این پولها را ما داده ایم و مستغلات و ملك خریده ایم و حاضر شده اند که حتی همین برود و رسیدگی بکنند و بعد از تقویم این املاک را واگذار کنند تغییر و تبدیل وزارت جنک این موضوع را از میان برد و حالا استدعا دارم که آقای وزیر جنک اقدام جدی بفرمایند چه در موضوع بیست و دو میلیون وجه هر موضوع پنجاه و يك میلیون و اشخاصی که پول این ملت را گرفته اند و برده اند از شان بگیریند و پس بدهند. (صحیح است).

رئیس - آقایان فرمند و ساسان و قبادیان هم سئوالی دارند بفرمایند.

وزیر جنک - بله جنابم.

فرمند - سئوال بنده در خصوص نظام وظیفه بود البته خطای آقایان مسبق است بلکه در موقع برقراری دولت هم

بعرض آقایان رساندم و البته تصدیق میفرمایند که این نظام وظیفه يك بلائی است مخصوصاً برای برزگران و خود آقایان اگر تخمین بزنند شاید می شود تخمین کرد که در حدود ده میلیون الی پانزده میلیون از این برزگران پول گرفته میشود و این يك ظلمی است و بنده عقیده مندم که اگر آقایان وزراء هر هفته دو روز هفتی تشکیل بدهند و تمام کارها را بگذارند و باین موضوع نظام وظیفه رسیدگی بکنند باز کم اقدام کرده اند که این زحمت عجیب را از سر مردم بردارند (صحیح است) این است که دو مرتبه سؤال کردم از آقای وزیر جنک و خواستم دوباره تذکر بدهم و آقایان وزراء را متوجه کنم و استدعا کنم که يك توجه عاجلی بفرمایند باین موضوع و معتقدم که باید هر چه زودتر مطالعات عمیقی در اینکار بشود برای اینکه این رویه اداری که الان نظام وظیفه دارد با هر طور بخواهند اصلاح کنند مع ذلک این روال غلط این پانزده ساله از بین نبرود (صحیح است) و بنده مقصودم آن قانون اداری نظام وظیفه است نه قانون سرباز گیری و البته این قانون را باید عوض کنید و يك ترتیب جدیدی بدهید که بلکه این رویه خیلی نامطلوب از سر صاحب منصبان و مأمورین بیرون بیاید و شاید انشاءالله این ظلم باین زیادی که امروز در مملکت ما رواج دارد از سر مردم رفع شود و خیلی خوشوقتیم همانطور بنده در هوقع برنامه عرض کردم که قشون ما باید کوچک شود و بهتر شود آقای وزیر جنک هم اخیراً شروع با اقدامات و اصلاحاتی کرده اند و از اینجهت بنده اظهار خوشوقتی خودم را به آقای وزیر جنک تقدیم میکنم و مخصوصاً آقای سرلشکر رزم آرا که انتخاب کرده اند و قطعاً همینطور که میفرمایند امیدواریم وزارت جنک ما بزودی اصلاح شود و امیدواریم که تمام آقایان وزراء متوجه شوند باین قضیه نظام وظیفه که بلائی جان همه است اصلاحات کامل بعمل بیاید (صحیح است).

وزیر جنک - موضوع نظام وظیفه از مسائلی بود که از روز اول توجه همه را جلب کرد و سعی و کوشش زیادی

ن آکر دیم و امیدواریم باز هم بکنیم که این قضیه اصلاح شود
 چون مسئله سرباز گیری پایه اول ارتش است و اگر این
 سنگ بد گذاشته شود تمام کار های دیگرش هم خراب
 خواهد شد (صحیح است) و این قضیه هم یک موضوع فنی
 است در مالک دیگر هم سهولت حل نشده و نمیشود ما در
 این جایگی دو تا قانون تا بحال امتحان کردیم برای سرباز
 گیری و آن این بود که در هر حوزه لشکری خود لشکر
 برای خودش سرباز تهیه میکرد بعد از آن آمدند و یک اداره
 مرکزی تشکیل دادند و یک مناطق سرباز گیری تعیین کردند
 که هر کدام یک حوزه هائی برای خودش تشکیل میداد
 که جمعاً در ایران در حدود پانصد حوزه اصلی و فرعی درست
 کردند برای سرباز گیری و این قسمتها در اداره مرکزی
 اداره میشد و قبل از اینکه بنده بوزارت جنگ پیایم
 یک مقدار زیادی طرز سرباز گیری اقتضاجاتی که
 برای آوردن بنده مطلع بودم و از روز اول هم با افسران
 ارشد بنده همین موضوع را مذاکره کردم که این موضوع
 یک بلای است و یک تنگی است که باید این را از ارتش
 ایران بست و سرباز باید یک فردی باشد که می آید و یک
 وظیفه را نسبت بمیهن و ملت ایران انجام دهد بایستی
 این سرباز افتخار داشته باشد که لباس سربازی را میپوشد
 در صورتیکه امروز برعکس صورت اعمال شاقه را برای یک
 نفر در وجود گرفته است که طرز سرباز گیری مثل اینکه مجازات
 با اعمال شاقه است و با هزاران ظلم و ستم و پول بگیری و اذیت
 و آزار مردم توأم است فعلاً ما یک کمیسیون داریم که
 مشغول مطالعات هستیم بنده تصور کردم که مایک اصولی را
 بنا بیاچند کنیم که کمتر مأمورین دولت مأمورین نظام وظیفه
 مستقیماً تماس با سرباز داشته باشند تا وقتی که او می آید
 بمنزله او خانه شاید قسمت اعظم این اشکالات بر طرف شود
 (صحیح است) و این موضوع تنها در دست وزارت جنگ
 نیست و تماس دارد با وزارت کشور و آمار و اساتذهای
 که خدای آنها را باید یک جا بنشینیم و به بینیم که چکار
 باید بکنیم و اول بهمیم که چکار میخوانیم بکنیم و با وزارت

کشور یک ترتیبی بدهیم که این قانون سرباز گیری را با
 این وضع تغییر بدهیم ولی عجالة آنچه که بنظر آمد اول
 خارج کردن مأمورین متجاوز از خدمت و یک عده از مأمورین
 نواختی و یک عده مأمورینی که معروف بودند به این کار از کار
 خارج کردیم و در قدم اول درصدد تهیه افسران طرف اعتماد
 هستیم که به این کارها بکاریم ولی عجالة سرباز گیری را منحصراً
 کردیم بنواختی و معلوم میشود که سیستم سابق بهتر از آن یکی
 بود برای اینکه یک عده از مقامات عالی هم توجه به این قسمت
 داشتند که در موقع سرباز گیری هر لشکری برای لشکر
 خودش سرباز تهیه خواهد کرد که از یک جاهائی سرباز را
 نکشند ببرد بیک جاهای دوردست و در هر حوزه و هر جائی
 که لشکر هست سرباز را بگیرند و وارد خدمت بشوند ولی
 اداره مرکزی را خلاص نکردیم گفتیم نظام وظیفه یعنی اداره
 مرکزی نظام وظیفه بایستی از اشخاص لایقی که داریم دنبالشان
 کنیم که بیایند و سعی خواهیم کرد که عده را هم بعنوان
 بازرس بفرستیم سعی کنیم که اججافاتی که هست از این ببریم
 و سعی کنیم که هر گونه که شکایت از اهالی هست بدست
 بیاید و رسیدگی شود و با این ترتیبات شاید یک مقداری
 از این اججافات کاسته شود ولی بنده متوجه شدم که این
 قانونی که اشخاص را مجازات میکند برای رشاع و ارتش و برای
 تخلفات این کافی نیست برای اینکه اینجا یک اشخاصی هستند
 که بزور پول میگیرند آنهم در محل هائی که دسترس بهیچ جا
 نیست حاضر میشوند و بزور و تهدید بنده اصلاح از مردم پول میگیرند
 و بنابر این اینها سارقین مسلح هستند (صحیح است) و بایستی
 با همان کیفیت مجازات شوند و در این خصوص لایحه تهیه
 شده که تقدیم میکنم و اگر اجازه بفرمائید نامه اش را
 میخوانم
ماده واحده - هر مأمور سرباز گیری که بر خلاف
 وظیفه از جلب مشمولی خود داری یا غیر مشمولی را جلب
 نماید به حبس مجرد از دو تا پنج سال محکوم میشود و
 چنانچه در انجام این عمل مستقماً یا بطور غیر مستقیم وجه
 با ملای گرفتار شود و یا به نحو دیگری اذیت او کرده باشد در

ردیف سارقین مسلح محسوب و علاوه بر پرداخت پنج برابر
 وجه با پنج برابر قیمت شیئی مأخوذه بهمان مجازاتی که
 برای این قبیل سارقین مقرر است محکوم خواهد شد. مشمولینی
 که از آنان وجهی گرفته شده باشد در صورت ابراز بمأمورین
 بازرسی از تعقیب قانونی بعنوان راسی معاف خواهند بود شز کا
 و معاونین بزه تابع همان داد گاهی خواهند بود که صلاحیت
 دادرسی متهم اصلی را دارد.

رئیس - آقای ساسان سئوالی داشتید بفرمائید ؟

ساسان - سئوال بنده مختصر بود و آن این بود که
 مطابق قوانین کشوری افسران ارتش ممنوع از مداخله در
 امور سیاسی هستند و بطوریکه آقای فرخ هم فرمودند که در
 ارتش یک حزب سیاسی تشکیل شده بود که عده از افسران
 هم شرکت داشتند و در جرائد دیدم که آقای سر لشکر ارفع
 بهمین جهت از کار بر کنار شده است خواستم به بینم که این
 قضیه صحت داشته است یا نداشته و اگر صحت داشته چه
 مجازاتی بر ایشان معین شده چون افسران در نظام اجتماعی
 ما تأثیر شدیدی خواهند داشت تمنا میکنم که آقای وزیر
 جنگ جریان را توضیح بدهند که عامه مستحضر شوند و
 رفع سوء تفاهم بشود.

وزیر جنگ - در موقع معرفی دولت هم در اینجا آقایان
 محترم راجع بوجود احزاب در ارتش و لزوم جلو گیری
 آن تذکراتی فرمودند و بعد هم آقای ساسان یک سئوال
 کتبی در این باب فرمودند قبل از اینکه در اینجا یک
 تذکری داده شده باشد یک اطلاعات خصوصی وجود داشت
 و بنده در صدد بودم که بفهمم چه موضوعاتی در این جلسه
 طرح میشود به این جهت با اینکه مطلع بودم و حتی موقعی
 هم که اینجا صحبت شد بنده میخواستم اطلاعات جامعی
 بدست بیاید که از موضوع صحبت این جلسات مطلع شوم
 از اطلاعاتی که بدست آوردم موضوعی که جنبه سیاسی
 داشته باشد در آنجا طرح نشده است و بنده منتظر بودم که
 بمورد که جلسات زیادتر میشود شاید یک چیز هائی صحبت
 شود و ما بتوانیم پیشتر اطلاعاتی کسب کنیم ولی چون اینجا

از طرف آقایان تذکراتی در این خصوص داده شد
 یک شرحی نوشتم که اینها را مورد تعقیب قرار دهند موضوع
 این بوده است که در منزل یک سروانی که اسمش را اینجا
 برده اند یک عده از افسران دعوت میشدند و یک صحبت هائی
 بین آنها رد و بدل میشده است حالا گزارشی که از طرف
 دادستان داده شده اگر آقایان میل داشته باشند میخوانم
بعضی از نمایندگان - خیر نتیجه اش را بفرمائید.

وزیر جنگ - از تحقیقاتیکه شده است اینطور بر می آید
 که ابتدا ده - پانزده نفر بعد ۴۰ - ۵۰ نفر جمع میشدند
 منزل یک سروانی موضوع صحبت این بوده است که ما
 الآن مورد تنفر جامعه شده ایم اهالی مملکت و مردم کشور
 بما بدین هستند ما ما باید سعی کنیم که خودمان را اصلاح
 کنیم بایستی آنچه که مورد تنفر است از آن خود داری
 کنیم با سرباز باید خوش رفتاری کرد بایستی چیره سرباز
 بسرباز برسد بایستی هر گونه تفرقات در مال دولت منسوخ
 شود.

یکی از نمایندگان - این که خیلی خوب بوده است
وزیر جنگ - اجازه بفرمائید بنده با این گزارش قانع
 نشدم لیکن آقایانیکه در این باب در روزنامه هاشان نوشته اند
 سئوال میکنم شاید دلایلی پیدا شود برای اثبات چیز های
 دیگری متأسفانه آقایان مدار کی نداشتند یا نخواسته اند ارائه
 بدهند بهر حال آقایانیکه خطاب کردند واسم براندو گفته
 بودند کمکی از دست آنها ما نرسید که بتوانیم قضیه را کشف
 کنیم.

صالح قاضی - راجع بتحمیل کردن و اکیل بسفر را هم
 بفرمائید
وزیر جنگ - این موضوع سئوال شده است و بعداً
 جواب میدهم بهر حال اولاً این اجتهادات موقوف
 شده و دیگر جمع نمیشود و نسبتها لیکه داده میشد هیچیک
 از مواد بیان مخالفتی ندارد متأسفانه اصلاً قوانین پیش بینی
 نکرده است که اگر اینها وارد احزاب شوند جلوی گیری شود
 و مجازات شوند و این یک نقصانی بزرگی است که بقانون

ما همیشه بنده فکر کردم که مذاکرات آقایان خیلی بموقع بوده است و ما مجبور شدیم که لای قانون را باز کنیم و دیدیم که چیزی نیست برای اینکه بعداً جلو گیری شود زیرا این موضوع در قشون اساس را بهم میزند (صحیح است) بنابراین ما بایستی ممنوع باشند از شرکت در هر گونه احزاب حتی مخالفان و وظیفه هم که قبلاً اینها مردمان آزادی هستند و در خارج ممکن است عضویت یک نظریه را داشته باشند بمجرد این که وارد ارتش میشوند بایستی از عضویت آن حزب خارج بشوند و ممنوع شوند (صحیح است) بنا بر این لایحه ای تهیه شده است اجزای مفصلی تقدیم کنیم (ماده واحده بشرح زیر میفرماید و تقدیم کردید)

ماده واحده افسران و هم دریغان و افراد داوطلب ارتش که در این لایحه از احزاب قبول عضویت نمایند و در کارهای سیاسی و امور حزبی دخالت نکنند باخراج از ارتش و از سه تا ده سال انقطاع از خدمات دولتی محکوم خواهند بود افسران و افراد وظیفه نیز در تمام مدتی که مطابق قانون بخدمت سربازی اشتغال دارند از مداخله در کارهای سیاسی و امور حزبی ممنوع و مجبور صورت بخلاف به حبس عادی از ۶ ماه تا دو سال محکوم خواهند شد

البته از این بعد آنچه که آقایان اظهار فرمودند جلوگیری نخواهد شد

رئیس - این لایحه به کمیسیون مربوطه خواهد رفت آقایان اگر توضیحاتی دارید بفرمائید

امینی - راجع برفع هم بفرمائید

وزیر جنگ - راجع به آقای سرنیت ارفع از این جلسات بهیچوجه شرکت ایشان معلوم نشده است و با افسرانیکه در این مورد بوده و مورد تعقیب قرار گرفته اند در آن مجلس که در وقت ملی اسم برده شده در آنجا بوده اند و به در مجلس ما حضور پیدا کرده اند و این عقیده ما موریتی که در داده شده است لایحه منتهی نیست اداری نبوده است

رئیس - آقایان قبلاً این لایحه را در وقت سابق

این بوده که شروع میکرده برای مردم بیچاره پادشاه درست کردن اول از سردار جلیل مازندرانی شروع کرد که بنده وقتیکه خودم در دربار در منزل پادشاه سابق میهمان بودم همین سردار جلیل را آوردند و در حضور بنده او را توقیف کردند این کریم آقا خان سردار جلیل را بنام خود برد و تمام املاک کیش را بر سر نیزه از او گرفت و قبالة کرد و او را ول نکرد تا اینکه املاک او را گرفتند و هستی اش را غارت کردند

دکتر طاهری - عده کافی نیست .

رئیس - این صحبتها باید بطور سؤال بشود اگر بطور سؤال نشود خارج از موضوع است .

قبادیان - آقای وزیر جنگ باید مستحضر شوند .

یکی از نمایندگان - آقا این صحبتها خارج از موضوع است .

قبادیان - بعد خانم این شخص را که بتول خانم نام داشت مطابق اطلاعاتی که بنده دارم هفت سال او را حبس کردند و تمام دارائی اش را تا آخرین دینارش از او گرفتند و بعد آن خانم را با برادرش خلاص کردند و تمام املاک خوالین مازندران را از صاحبانشان گرفتند و آنها را تعقیب کردند که اغلب آنها زن و بچه هایشان از بین رفتند شاه سابق همین آقای بوذرجمهری را امر کرد که با تفاق بنده بایل کلهر برونیم و بنده هم مجبور بطلاعت بودم که املاک این را به شخص آقای بوذرجمهری واگذار کنم حالا چقدر با این آقا بنده خدمت کردم خدا میداند که از هیچگونه خدمتی فرو گذار نکردم در خانم من میهمان بود با و یکشم شیر مرصع تملوف مادام که الساعه ۳۰ هزار تومان قیمت دارن بخارج او را کسه میخواست برود به عقببات باو دادم اسب دادم او را بندر قه کردم تمام این کلهر را برای خاطر این شخص حاضر کردم ولی مزدی که این شخص به بنده داد این بود که بالاخره در خراجعت بشاه گفت که قبادیان در این مسافرت در نظر داشت که مرا بگیرند یا بکشد و دستگیر کنند بالاخره شاه را از من مطمئن نمود و همین سوختن باعث فناء من و خلاقه ام شد و معلوم شد که

بنده را با فشار بوذرجمهری بند کردند عکسی که در چمنان بنده بود آقای بوذرجمهری بدست آورده آن عکس عکس عکسی بود که بنده با یک هده از افراد ایل انداخته بودم این عکس را بنظر شاه رسانید و گفت که قبادیان با خارجیها ساخته است در صورتی که خدا شاهد است آن عکس را بنده در تهران انداخته بودم و هیچ جنبه سیاسی نداشت معهدا همین باعث شد که مدت چهارده سال تمام در زندان بمانم و زن و بچه مرا تبعید نمودند مادرم و سه فرزند صغیرم در راه خراسان در زیر برف تلف شدند و تمام املاک مرا ضبط نمودند از دارائی منقول و غیر منقول چیزی برای من باقی نگذاشتند بعد آمدند یک سو قاتی برای ایل کلهر بنام غلامحسین دبتلی فرستادند

رئیس - استدعا میکنم که راجع بسؤال بفرمائید

قبادیان - این موضوع سؤال را بالاخره آقای وزیر جنگ باید مسبق شوند آقای وزیر جنگ مسئول وزارت جنگ هستند و این افسرانی که خیانت کرده اند بایستی که آنها را تحت محاکمه قرار بدهند

رئیس - این سؤال نیست ممکن است بعنوان نطق قبل از دستور بفرمائید سؤال این است که از يك وزیري بپرسند که فلان چیز چطور شد و چه کار خواهد کرد و ایشان هم جواب بدهند

قبادیان - بسیار خوب بنده اکتفاء میکنم چون آقای رئیس نظر ندارند که گفته شود

رئیس - نظر بنده مطابق نظامنامه است

قبادیان - حالا در جواب آقای وزیر دارائی میخواستم يك عرضی بکنم چون آقای وزیر دارائی تشریف دارند در جواب بیاناتشان که در جلسه قبل گفته شد اولاً نسبت به ابتهاج سمعی اسنادی دائر به عملیات ایشان موجود است و آقایان میتوانند مراجعه بفرمایند اهالی و مردم کرمانشاهان با فقر و بیچارگی قادر بدانند يك چنین رشوه های شدیدی نیستند که مأمورین مغرض مردم را از هستی ساقط کنند و چیزی باقی نگذارند این مأمورین اگر چنانچه ادامه

پیدا کنند و کسی هم نسبت با آنها جلو گیری نکند بالاخره يك تشویقی میشود از سایر مأمورین بالاخره بنده استدعا میکنم که نسبت باین اشخاص يك قهری ملاحظه را کنار بگذارید و اینها را به محاکمه کشند و مال مردم را بصاحبانش پس بدهند مطلبی را که فرمودید بنده داخل مذاکره خصوصی خودم شدم جناب عالی کاملاً اشتباه فرمودید

امینی - آقای رئیس این راجع بسؤال نیست

رئیس - ملاحظه بفرمائید این راجع بسؤال نیست

قبادیان - آقای این را بنده سؤال کرده بودم راجع باملاک مردم راجع بایستهباد املاک مردم آقای وزیر دارائی این قضیه را جنبه خصوصی تصور نموده بودند بنده بجهت هستم این قضیه را عرض کنم

رئیس - آقای وزیر دارائی برای جواب حاضرند؟

وزیر دارائی - بنده جواب عرض کرده ام برای این موضوع کمیسیون تشکیل شده است و فرستاده شده است تا بکارهای شخصی رسیدگی شود و تشخیص جنبه خصوصی سؤال ایشان را بنظر آقایان نمایندگان محترم واگذار کردم و جواب ایشان داده شد

رئیس - اجازه بفرمائید که بقیه دستور شروع شود

قبادیان - بنده جواب ایشان را ندهم که ایشان فرمودند بنده راجع بشخص خودم حرف میزنم؟

رئیس - آقای دکتر کشاورز

دکتر کشاورز - بنده اخطار نظامنامه ای دارم

رئیس - بفرمائید

دکتر کشاورز - ماده ۵۰ نظامنامه میگوید نمایندگان در بدو باختم جلسه متواتر از وزراء سؤال کنند و از موضوع سؤال باید قبلاً وزراء را مطلع کنند این که نمیشود حالا وارد دستور شده ام و این مطالب بهیچوجه ببرد مردم ایران نمیخورد این موضوعات جزئی اصلاً مربوط ب مردم ایران نیست این زشت است آقایان برای مجلس شایسته نیست

رئیس - وارد دستور نشده ام (خطاب با آقای قبادیان)

(چند نفر از نمایندگان - سؤال هم جز دستور است)

بکنند بدون اجازه مافوق این امر بخلاف مقررات ارتش بود باین جهت ستاد ارتش دستور توقیف او را داد و بنده هم تصویب کردم و قرار بود محاکمه او امروز تشکیل شود چون رئیس کسالت داشت محاکمه او فردا تشکیل میشود البته رسیدگی خواهد شد و حکم قانونی هم صادر خواهد شد بنده در این موقع میخواهم استفاده کنم يك موضوعی را که تشکیل محاکمه نظام است بعلمت اینکه در قانون پیش بینی شده است برای زمان عادی و زمان جنگ ۵ نفر قاضی میخواهد یعنی ۵ نفر افسر لایق و مطلع از قوانین و برای تجدیدنظر ۷ نفر قاضی میخواهد و این برای يك جاهائی و يك محاکمی خوب است که اشخاص مطلع و لایق داشته باشند ولی اینجا با کمال زحمت میشود يك محکمه ۳ نفری را از اشخاص صالح تشکیل داد این کار مشکلی است بنا بر این ما يك لایحه تهیه کرده ایم که اولاً رکود در کارها نشود چون اشخاصی هستند که ماهها معطل هستند که محکمه ای که مطابق درجه و رتبه شان هست تشکیل بشود و تشکیل نشده است و معطل شده اند و يك مقداری از پرونده ها مانده است بهمین جهت لایحه ای تنظیم شده که بعداً قضائی که رسیدگی میکنند در دیوان حرب عادی یا زمان جنگ ۴ سه نفر تبدیل شود و دیوان تجدید نظر از ۷ نفر به ۵ نفر تبدیل شود و ماده اش هم تنظیم شده است و تقدیم میشود (نمایندگان - بشیار خوب)

رئیس - نسبت باین لوائح چون در دو وقت است از آنها تقاضای يك فوریت شده است فوریت آنها مطرح میشود و رأی گرفته میشود عیناً آقای فرخ از آقای وزیر داد کستری سؤالی کرده اند

وزیر جنگ - بنده عرض کنم تمام نشد چون نماینده محترم آقای قبادیان يك سؤالی کرده بودند که افسران در دوره سابق رضا حاکم الملایکی شده اند و تجویزاتی کرده اند اینها باید رعایت شود اولاً اسمی که ایشان برده اند عیناً تجویز ارتش نیست و يك شخصیتی است باقی بماند عیناً همان است که در لایحه منافی ندارد که بگذارد سقایی و محاکم تصدیق امواجعه کنند تا رسیدگی شود لایحی نظامی نیست به محاکم عادی هم مربوط است و آنچه بشیاز افسران است که قبلاً در ارتش هستند هم بوقلم

همچو قانونی تصویب شد که بحساب گذشته آنها رسیدگی شود بنده حاضر برای رسیدگی آنها

رئیس - آقای فرخ

فرخ - بنده از آقای نخست وزیر سؤالی کرده بودم که چون امروز برای جواب حاضر نیستند میخواهم برای جلسه بعد که مراجعه بفرمایند و در جلسه بعد عرض خواهم کرد

رئیس - شروع میشود بدستور شش هفت فقره گزارش راجع بانتهای رسیده است و راجع با آقای حکمت پیشنهاد کرده اند که با ورقه رأی گرفته شود

اقبال - با اعتبارنامه ایشان مخالفت کرده اند باین اول دلایل مخالفت گفته شود

رئیس - بلی اول مطرح میشود اعتبارنامه آقای حکمت مطرح است آقای هاشمی مخالفت نموده بودند باین

هاشمی - بنده همواره به شخص آقای حکمت بدینده احترام میسرستم (احسنت) و شخص ایشان را ازو کلای حقیقی ملت میدانم دلیل این است که با تمام طبقاتی که شکایت داشتند یا شکایت نداشتند با مردمان محترم فارس که صحبت کردم همه منگوبند ما بجناب آقای حکمت رأی دادیم و خود ایشان را حکم قرار دادم در قضیه جریبلت انتخابات شیراز يك ایراداتی بر جریان انتخاب داشتیم که آن روز مجبور بودم بصورت مخالفت اعلام بدارم بهر صورت آقای حکمت و بقیه بنده يك نفر دیگر از نمایندگان فارس دارای يك آراء طبیعی بودند و صدقاً فارس دارای آراء طبیعی بود و در درجه اول ایشان دارای رأی بوده اند خودم هم در شبه بشخص معظم له و يك نفر دیگر رأی دادم و عرض کردم يك ایراداتی باین انتخابات و جریان انتخابات داشتیم لایحه عرض کنم اگر آقایان نمایندگان موافقت بفرمایند مخالفت بجناب آقای حکمت این میگویم و در باره ایشان لایحه گرفته شود و بعداً باین موضوع دیگر عرض میگویم (خطاب با آقایان)

رئیس - آقایان نمایندگان رأی بیکدیگر بدهند

رئیس را رأی نیاورد و پیشنهاد شده است آقایانی که موافق هستند ورقه سفید بزنند. ...
جمعی از نمایندگان - پیشنهادشان را پس گرفتند با قیام و قعود رأی بگیرند.
فاطمی - بنده استدعا میکنم از آقایانیکه این پیشنهاد را امضاء نموده اند امضاهایشان را پس بگیرند و با قیام و قعود رأی گرفته شود.
بعضی از نمایندگان - پس گرفتند.
فردوسی - بنده هم که یکی از امضا کنندگان آن پیشنهاد بودم پس میگیرم.
ارغیس - رأی میگیرم به اعتبار نامه آقای حکمت آقایانیکه موافقت قیام فرمایند (اغلب برخاستند) اکثریت است تصویب شد دوم اعتبار نامه آقای منازی مطرح است. آقای طباطبائی.
طباطبائی - بنده آقا همیشه از يك پرنسیب و يك قاعده متابعت و پیروی کرده ام و سلیقه ام این است که با اشخاص هیچوقت اساساً میل ندارم روبرو بشوم. در قضیه انتخابات فارس هم وقتی که اینجام مطرح شد بنده در جلسه گذشته توضیح دادم که با اشخاص نظری ندارم بنظر من چهره ان انتخابات در این مملکت تماماً همینطورها بوده است و اشخاص هم البته ماها هستیم و هم آنها هستند که انتخاب شده اند. اما هر جا که زیاد هوای اولی الامران حاصل شده است و یا يك مصلحت هوائی از نظر مملکت فرود آمده است بنظر من تذکر و گفتن آن عیبی ندارد. يك تجربه نفس از منتخبین است فارس البته سابقه و کمالک دارند و صلاحیت آقای سردار فاخر را در جلسه گذشته هم عرض کردم و مورد تصویب همه آقایان است ولی يك نفر هوای بنظر من مشکوک میآید و از قیامی که شنیده ام هم صلاحیتشان و هم چهره ان انتخابات قابل دقت است. من قبلاً هم بر آقای امینی که بخیر شعبه است در خارج با ایشان صحبت کردم و خواهش کردم که يك قدری راجع به انتخابات فارس با این همه صحبت هائی که شده است و ملاحظه فرموده اند يك قدری بسط کلام بدهید. بنظر بنده در این تهاخیمی خلاصه است و اگر جواب هائی بنظر ایشان از نظر وظیفه که دارند و عقیده

مملکت و مخصوصاً از سر کردگان آنها که اکثریت آنها است و وطن پرست و خدمتگزار مملکت هستند باید تکاهداری کرد. من اینطور خیال میکنم که ناصر قشقائی در فارس در شیراز دارای زمینیه بوده است و اگر زیاد فعل و انفعال نشده بود ناصر قشقائی یکی از منتخبین فارس بوده است من اینطور اطلاع دارم در صورتیکه ملاحظه کردید که او آرائی نداشت (یکی از نمایندگان - یازده هزار رأی داشت اکثریت نداشت) خوب اگر اکثریت داشت که میآید اینجا اگر بخواهید صریحتر صحبت بکنم حاضر عرض کنم حضورتان. بنظر من بمصاحبت فارس بود که ناصر قشقائی موفق میشدو میآمد بمرکز و بهتر است که این قید اشخاص بیابند بمرکز آشنا بشوند باوضاع. دیگر اینکه در خلال این مطالب که عرض میکنم بنده مکرر شنیده ام که خود آقای سردار ناصر معترف بوده اند و نوشته هائی هم از ایشان هست و بنده بخود پرونده مراجعه نکردم میدانم مرقومه ایشان در دوسیه انتخابات فارس هست یا نیست و اگر هست واقعاً مورد توجه شعبه واقع شده و ترتیب اثر داده اند یا خیر؟
امینی (مخبر شعبه) - بنده میخواستم بطور کلی راجع به انتخابات فارس عرضی بکنم که مورد توجه تمام آقایان مخالفین با اعتبار نامه ها بشود. بنظر بنده آقای طباطبائی همکار محترم باید توجه فرمایند که اوضاع مملکت را بشهرت نمیشود فهمید و تغییر داد و مثل يك سکه ای نیست که با يك ضرب هر روز بشود تغییر داد و این نکته را که باید رعایت فرمایند که هر حادثه و اتفاقاً قاعده در درجه دوم زائیده همان قسمت اول است اضافه بر اینکه دلیل و منطق هم همراه دارد قسمت اول راجع باین اشکال و تغییر اوضاع و احوال مربوط به انتخابات کلیه مملکت است. در تمام مملکت اگر وقت فرموده باشید اشکال انتخابات بیشتر و باطله قانون انتخابات بوده است و طول مدت که در فارس بیشتر از يك ماه پیوسته است يك اشکالی پیش آورده است و يك وقایعی بوقوع پیوسته است که قبلاً باید در وضعیت آنجا وقت کرد و کاملاً رعایت کرد که با چه اوضاعی آنجا انتخابات بعمل آمده بنده در کمیسیون که از شعبه

معیّن شد بودم و در آنجا بحث شد من کاملاً موافقت کردم و در کمیسیون هم من رأی ندادم باین پرونده چرا؟ برای اینکه این قضیه برای من روشن نبود و این جریان پرونده ها يك اشکالات قانونی داشت که باید مطلع شد آن اشکالات از چه ناشی شده پس از اینکه شعبه کارکن تمام شد البته در تمام این مدت که الان خدمتشان عرض میکنم هیچیک از وکلای شیراز حاضر نشدند که بنده را قانع کنند و بعد هم یکی از همکاران تشریف آوردند و وضعیت را توضیح دادند و کاملاً قانع شدم و امروز بعنوان موافق با این پرونده صحبت میکنم هم از لحاظ احترام برای اکثریت و هم از لحاظ اطلاعی که با وضع انتخابات همکاران محترم پیدا کردم که بنده تا آنجا که اطلاع پیدا کردم و آقایان هم تصدیق میکنند ایشان از وکلای طبیعی شیراز هستند و شاید بتوانم بنده اطمینان بدهم که هزاران رأی دهنده دارند و اگر قول مرحوم مدرس را قبول داشته باشید که اگر موکل ۵ نفر باشد من آن شخص را وکیل میدانم و ایشان هم مسلماً دارند وکیل حقیقی شناخته میشوند و اعتراضاتی که فرمودند راجع به آوردن صندوقهای فرعی بحوزه مرکز شیراز هست. البته آوردن صندوق انتخابات فرعی به مرکز این عمل در طهران هم شده است و آوردن آن اشکالی ندارد ولی با توضیحی که دادم اینجا صلاح میدانم خدمتتان عرض بکنم در مجلس شورای ملی که چه جهاتی باعث شده است که این صندوقها را با هم مخلوط بکنند. بنده با آقایان توضیح دادم و خیلی متأسفم که آقای طباطبائی را صبح خدمتشان ترسیدم که این دلیل را خدمتشان عرض بکنم والا در این قسمت فکرشان روشن میشد که با اوضاع و احوالی که آنجا بود لازم بود که این کار بشود اما راجع با اعتراض دیگر آقایان که راجع به تغییر حوزه ها و صندوقهای حوزه انتخابیه بود بعقیده بنده اگر حوزه های انتخابیه را در يك جاهائی تشکیک بدهند که يك تسهیلاتی در کار ایجاد کنند بهتر است در آن موقع یعنی در موقع تصویب قانون انتخابات در این حوزه توضیح شیراز که فرستاده ام در این طریق يك جدولی که منضم به قانون بود حوزه های کمتری قائل شده اند بنابر این

امروز از طرف انجمن که مسئولیت این کار را دارد اگر حوزه های بیشتری مفین کرده خبطنی نشده است برای اینکه آسان تر بشود عمل کرد اگر حوزه هایی اضافه بشود بجدول منضم تصور نمیکنم اعتراض در این مورد زیادی وارد باشد در نتیجه بنده میخواهم با اکثریت آقایان بماند کان محترم این را عرض کنم که در این مدت ما پرونده های متشنج تری داشتیم و مجلس رای داده است اطمینان داشته باشید برای این بوده است که يك نزدیکی بین مجلسی ها ایجاد شود برای کمک در امور کشور و برای رسیدگی بکارهای مهم مملکت در تمام این قضایا اگر رایی داده شده است به پرونده هایی که واقعا متشنج بوده است هیچیک از مجلسیای نظری نداشته اند فقط حسن نیت آقایان بر ایجاد يك انقادی بوده است برای اینکه اگر این حسن نیت در خارج ظاهر بدی داشته است ولی بنده اطمینان میدهم و هر کدام از آقایان هم میدانند که در باطن مجلس فقط دارای این نیت بوده است که همکاری کنند و برای ایجاد اتفاق و اتحاد بوده است که مجلس برای کارهای مهمی که در پیش دارد میخواسته است انجام وظیفه نماید

بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافی است رای بگیریید

هاشمی - بنده مخالفم با کفایت مذاکرات

رئیس - رای میگیریم بکفایت مذاکرات

هاشمی - بنده عرض کردم با کفایت مذاکرات مخالف هستم

رئیس - آقای هاشمی خواهی که در این مورد چه عرض کنید؟

هاشمی - بنده در این باب موافقت بشود فقط میخواهم عرضی بکنم که لافان ۱۸ و ۱۷ ماه دیگر که انتخابات تجدید میشود چنین قضایائی تکرار نشود این اعمال را باید بیاریم از آنکو نه امروز بجای گیری کنیم ای بقایای رجال گذشته و ای آزادیخواهان ایران دور نمای مجلس باول و قوم را در نظر بگیرند و به پیشند که نمایندگان آن دوره ها چه تجلی و تاملی در بیند املک ایران داشته اند و هر وقت با هم میمانند بوده اند چنانچه از قومی و قریبی بیوستی در نظر آنها مؤثر بود میخندم و میخندم ولی امروز هم کاتبان نمایندگان همان مجلس را قرار داد آخری در نظر آنها چنانچه اینطور و سیهی است؟ برای اینکه در این دو روز مردم و سوسی که بعد از وقتی که مشروطه قوت گرفت اولی که طلبت دیگر بفرمودند آنگاه بکنند و بکنند

گفتند که اهمیت ندارد تا بحال حا کم استبداد بودیم و امروز و کیل مشروطه میشویم و همان اعمال استبدادی را تجدید میکنیم و همان قسم هم عمل کردند و نتیجه این شد که از دوره های ۴ و ۵ به بعد مردم رفته رفته منزجر و متنفر شدند تا آنکه يك فرد قد بلند کرد هی از قوای مجلس و مجلسیان کاست و کسی هم مدافع نبود و کار باینجا منتهی شد

رفیع - هیچوقت چنین چیزی نبوده است

هاشمی - ... آقایان در شهرستانها کمتر تشریف داشتند که به بینند بچه منوال اشخاص انتخاب میشدند دوره های اول به طیب خاطر انتخاب بعمل میآمد ولی بعداً اشخاصی که صلاحیت نداشتند یعنی تادیر روز تیر بسینه آزاد بخوانان زده بودند خواستند و کیل شوند چون رای نداشتند مجبور شدند صندوق را بشکنند و بوسایل غیر قانونی متشبه شوند و رفته رفته اساس مشروطیت بین مردم موهون شد بهر حال بنده عرض دارم راجع با انتخابات فارس و نسبت با آقای نمازی هم رای داده بودم چون تحقیق کرده بودم و فهمیدم که ایشان در فارس رای داشته اند لذا باز استدعا میکنم که پس فردا اجازه بفرمایند عرض کنم اگر اجازه بدهید والا که خیر

رئیس - آقای فاطمی

فاطمی - اعتراضات آقای هاشمی راجع بجزبان انتخابات فارس نبود يك بیاناتی بطور کلی فرمودند که آنها را هم بنده اطلاع ندارم که چه اشخاصی بودند که این عملیات را کرده اند و ایشان معرفی نکردند و بنده اینطور انتظار داشتم که اگر هم واقعا آقایان نظری داشتند موارد دیگری هست که بتوانند فرمایشات خودشان را بکنند بالاخره و کلای فارس که انتخاب شده اند همانطور که آقایان فرمودند یکی آقای حکمت یکی آقای نمازی و یکی آقای معدل و یکی هم آقای امام جمعه و یکی آقای دهقان اینها تمام شیرازی هستند و تمام يك طرفدارانی دارند و البته بنده تصدیق میکنم که در فارس اگر انتخاباتی باید بشود با اینها میشود یا چهار پنج نفر

دیگر که هستند مثل قوام الملک یا ناصر خان و از این قبیل اشخاص که هستند حالا این دفعه اینها اکثریت را برده اند و این دلیل نیست که يك سوء جریانی واقع شده باشد و به علاوه اینها يك مقام بزرگی هر يك در فارس دارند و همین آقای امام جمعه در فارس پدرشان يك مقامی که داشت از حاتم طائی هم بیشتر بود و این چیز تازه ای نیست (صحیح است) و چون راجع بان صحبتی نکردند بنده نمیخواهم عرض کنم

رئیس - آقای مهندس فریور

مهندس فریور - بنده تذکری دارم اجازه بفرمائید اینجا آقای هاشمی فرمایشاتشان بعنوان پیشنهاد ختم جلسه بود و فرمودند چون دیر است جلسه را ختم کنیم و بجلسه آتیه بگذاریم قاعده باید به پیشنهاد ایشان رای گرفته شود و الا ایشان هنوز دلایل مخالفت خودشان را بیان نکرده اند باید اول دفعه رای بختم جلسه گرفته شود

رئیس - ایشان چنین پیشنهادی نکردند

جمعی از نمایندگان - رای بگیریید بکفایت مذاکرات

رئیس - رای گرفته میشود به کفایت مذاکرات

آقایانی که موافقت بر خیزند (اکثر برخاستند) اکثریت است . آقایانیکه موافقت با اعتبارنامه آقای معدل قیام فرمایند (اکثر برخاستند) اکثریت است تصویب شد . اعتبارنامه آقای امام جمعه مطرح است (مخالفی نیست) آقایانیکه با اعتبارنامه آقای امام جمعه موافقت قیام نمایند (اکثر برخاستند) اکثریت است تصویب شد . اعتبارنامه آقای دهقان مطرح است .

جمعی از نمایندگان - عده کافی نیست . جلسه را ختم کنید

۵ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

رئیس - چون اکثریت نیست جلسه را ختم می کنیم (صحیح است) جلسه آینده روز سه شنبه ۲۶ اردیبهشت سه ساعت پیش از ظهر دستوری هم بقیه پرونده فارس و چند نا طرح پیشنهادی که رسید و موضوع استیضاح (مجلس یک ساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - سید محمد صادق طباطبائی